

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

CİLT : 23

Birinci Birleşim

1 . 11 . 1963 Cuma

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Gelen kâğıtlar	2	masının uygun görüldüğüne dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/737)	3
2. — Yoklama	2	2. — Vazife ile yurt dışına gidecek olan Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hasan Dinçer'in dönüşüne kadar kendisine Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük'ün vekillik etmesinin uygun görüldüğüne dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/738)	3
3. — Başkanlık Divanının Genel Kurulla sunuşları	3	4. — Başkanlık Divanı seçimi	3
1. — Hakkında Meclis soruşturması açıldığı için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında çekilen Yusuf Azizoglu'nun istifasının ve yeni bir tayin yapılmasına kadar bu Bakanlığa, İmar ve İskân Bakanı Fahrettin Kerim Gökay'ın vekâleten atan-		1. — Başkan seçimi	3:14

1. — GELEN KÂĞITLAR

Teklifler

1. — İstanbul Milletvekili Suphi Baykam'ın, Türk sinema ve filinciliğini kalkındırma kanunu teklifi. (2/602) (Millî Eğitim, İşleri, Basım - Yayın ve Turizm ve Plân komisyonlarına)

2. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mucip Ataklı ve üç arkadaşının, 20 - 21 Mayıs olayları sebebi ile muhakeme edilip beract eden Harb Okulu öğrencileri hakkında kanun teklifi (2/603) (Millî Eğitim, Millî Savunma ve Plân komisyonlarına)

Tezkereler

3. — Giresun Milletvekili İ. Etem Kılıçoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/735) (Anayasa ve Adalet Komisyonlarından mürekkep Karma Komisyona)

4. — Urfa Milletvekili Kadri Eroğan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/376) (Anayasa ve

Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyona)

Cumhuriyet Senatosundan gelen işler

5. — Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu kanunu tasarısı. (M. Meclisi 1/483; C. Senatosu 1/307) (M. Meclisi S. Sayısı : 455; C. Senatosu S. Sayısı : 323) (Geçici Komisyona)

6. — Kanun dışı yakalanan veya tutuklanan kimselere tazminat verilmesi hakkında kanun tasarısı. (M. Meclisi 1/544; C. Senatosu : 1/311) (M. Meclisi S. Sayısı : 457; C. Senatosu S. Sayısı : 328) (Geçici Komisyona)

7. — İstanbul Milletvekili Coşkun Kırcı, Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın ve Erzinan Milletvekili Sadık Perinçek'in, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince denetlenmesinin düzenlenmesi hakkında kanun teklifi (M. Meclisi 2/273; C. Senatosu 2/99) (M. Meclisi S. Sayısı : 234; C. Senatosu S. Sayısı : 324) (Geçici Komisyona)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Mekki Keskin

KÂTİPLER : Vefa Tanır (Konya), Rıza Polat (Ağrı)

BAŞKAN — Üçüncü çalışma yılımızın birinci Birleşimini açıyorum.

2. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz var, gündeme başlıyoruz.

Muhterem arkadaşlar, üçüncü yılımızın birinci birleşimini aktediyoruz. Gündemimiz seçimdir. İlk olarak iki senelik müddetini bitirmiş olan Meclis Başkan seçimine başlayacağız. Ana-

yasanın 84 ncu maddesi her iki Meclis Başkanının iki sene müddetle ve üye tamsayısının 3 te 2 çoğunluğu ile seçileceğini yazar. İlk iki turda 3 te 2 çoğunluk temin edilemezse ondan sonra salt çoğunlukla seçileceğini bildirmektedir. Mühürlü kâğıtlar hepinize dağıtılmıştır.

Üçüncü yılın bu ilk Birleşiminde bu yılki çalışmaların hepinize ve memleketimize hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ederim. (Alkışlar)

3. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Hakkında Meclis soruşturması açıldığı için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında çekilen Yusuf Azizoglu'nun istifasının ve yeni bir tayin yapılincaya kadar bu Bakanlığa, İmar ve İskân Bakanı Fahrettin Kerim Gökay'ın vekâleten atanmasının uygun görüldüğüne dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/737)*

BAŞKAN — Seçimlerden evvel Divan olarak 2 tane sunuşta bulunacağız.

Millet Meclisi Başkanlığına

Hakkında Meclis soruşturması açıldığı için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında çekilen Yusuf Azizoglu'nun istifasının ve yeni bir tayin yapılincaya kadar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında, İmar ve İskân Bakanı Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'ın vekâleten atanmasının, Başbakanın teklifi üzerine, muvafık görülmüş olduğunu arz ederim.

Cumhurbaşkanı
Cemal Gürsel

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

2. — *Vazife ile yurt dışına gidecek olan Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hasan Dincer'in dönüşüne kadar kendisine Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük'ün vekillik etmesinin uygun görüldüğüne dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/738)*

Millet Meclisi Başkanlığına

Vazife ile yurt dışına gidecek olan Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hasan Dincer'in dönüşüne kadar kendisine, Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük'ün vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, muvafık görülmüş olduğunu arz ederim.

Cumhurbaşkanı
Cemal Gürsel

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

4. — BAŞKANLIK DİVANI SEÇİMİ

1. — *Başkan seçimi*

BAŞKAN — Şaban Keskin arkadaşımızın bir Meclis başkan adayı teklifi vardır; Sayın Nihat Erim'i teklif ederler. Yalnız siyasi parti grupu mensupları Meclis başkan adayı teklif edemezler. 84 neü madde bunu âmiridir. Sayın Erim arkadaşımız bağımsız değildirler zannederim. Onun için de teklifi okutmuyacağım.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Neyin usulü hakkında?

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Şimdi beyanda bulunduğunuz Meclis Reisi seçimi usulü hakkında.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Muhterem Başkan, kıymetli arkadaşlarım, hafızalarımızı tazeliyelim. İki sene önce bu Mecliste yine Meclis Reisi seçimi sırasında Meclis reisi adaylarını parti gruplarına mensup Milletvekilleri teklif etmişlerdi. Anayasamızın 84 neü maddesi, parti gruplarıca resmen aday ileri sürüleceği hususunu derpiş etmiştir. Bu demek değildir ki, Adalet Partisine mensup bir arkada-

şımız, meselâ Kemal Bağcıoğlu, bir Halk Partili arkadaşımız, bir başkasını aday gösteremez.

Muhterem Başkan biraz önce bir aday teklifinden bahsetti ve bu teklifin Anayasamızın 84 neü maddesine aykırı olduğunu beyan etti, okutmuyacağımı ifade etti. Bu tutum tamamen Anayasaya, İktüzüğe ve Meclis teamüllerine aykırıdır. Başkanlığın bu tutumu yanlıştır. Hepimiz bir başkasını Meclis reisliğine aday gösterebiliriz. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Anayasamız parti gruplarının aday gösteremeyeceğini âmiridir. Şahıslar aday gösterebilir. Yüksek Meclisin henüz bu hususta bir içtihadı takarrür etmemiştir kanaatindeyim. Eğer arzu ediyorsanız tek tek yapılan teklifleri okutalım. Tek olarak gösterilen adayların okutulmasını oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2 aday teklifi vardır, okutuyorum arkadaşlar.

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Başkanlığına Rize Milletvekili Fuad Sirmen'in adaylığını arz ve teklif ederim.

Elâzığ
Dr. Kemal Satır

Millet Meclisi Başkanlığına

Millet Meclisi Başkanlığı görevine Kocaeli Milletvekili Sayın Nihat Erim'in adaylığını arz ve teklif ederim.

Cankırı
Şaban Keskin

BAŞKAN — Mühürlü kartlar arkadaşlarımıza dağıtılmıştır. Meclis Başkanlığı için münasip göreceklere adayı yazmalarını rica ederiz. Ondan sonra oylamaya geçeceğiz. 3 kişilik bir tasnif heyeti seçilecektir arkadaşlar.

NIHAT ERİM (Kocaeli) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Erim, buyurun efendim.

NIHAT ERİM (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlar, biraz önce okunan önergelerden birisi bendenizin adaylığını lütfen Yüksek Meclise arz etmiştir. Bunu yapan arkadaşta teşekkür etmekle beraber aday olmadığımı ittilamıza arz etmek isterim. (Orta sıralardan alkışlar)

BAŞKAN — Tasnif heyeti için ad çekme ile üç arkadaşımızı seçiyoruz :

Sayın Nihat Ata... Buradalar mı?... Buradalar.

Sayın Gıyasettin Karaca... Buradalar mı?... Buradalar.

Sayın Nihat Diler... Buradalar mı?... Buradalar.

Bu üç arkadaşımız tasnif heyetine seçilmişlerdir, salondan ayrılmamalarını rica ederim.

Oylamaya geçmeden evvel arkadaşlarımıza bir hususu hatırlatıp ricada bulunacağım. Oylamaya katıldıktan sonra dışarı çıkmak arzusunda bulunan arkadaşlarımız zil sesini duyunca tekrar teşrif etsinler. Çünkü turların tekrarlanması ihtimali vardır. Zil çaldığım zaman netice arz edilecek ve yeni reyleriniz istenecektir. Yazıldı mı arkadaşlar?

Bir önerge daha var. Bunu da okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Millet Meclisi Başkanlığına Selim Sarper'i aday olarak arz ederim.

Izmir
Kadri Özek

BAŞKAN — Efendim, Kırşehir seçim bölgesinden oylamaya başlıyoruz. Sıra ile arkadaşların adlarını okuyacağız. Teşrif buyurup sepete oylarını atsınlar.

(Kırşehir milletvekillerinden başlanarak oylar toplandı.)

BAŞKAN — Meclis Başkanlığı seçimine oyunu kullanmayan arkadaşımız var mı? Lütfen oylarını kullansınlar.

Oylama işlemi bitmiştir.

Muhterem arkadaşlar, tasnif neticesi belli olmuştur.

Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Başkanlığı için yapılan seçime (360) zat katılmış ve neticede aşağıda adları yazılı olanlar hizalarında gösterilen oyları almışlardır.

Arz olunur.

Üye
Artvin
Nihat Ata

Üye
Erzurum
Gıyasettin Karaca

Üye
Erzurum
Nihat Diler

Fuat Sirmen	: 140
Selim Sarper	: 117
Nihat Erim	: 31
Avni Doğan	: 1
Kadri Özek	: 1
Kemali Bayazıt	: 1
Muhiddin Güven	: 1
Boş	: 67
İptal	: 1

BAŞKAN — Aranılan msap temin edilemediği için seçim tekrarlanacaktır. İki mühürlü kâğıtlar dağıtılmıştır. Eski Tasnif Heyeti yine tasnifi yapacaktır. Arkadaşlarımızın oy pusullarına Meclis Başkan adayını yazmalarını rica ediyorum.

Bu defa da çektiğimiz kur'ada Kırklareli çıktı. Kırklareli'den başlamak suretiyle oylarımızı rica edeceğiz.

(Kırklareli milletvekillerinden başlanarak oylar toplandı.)

BAŞKAN — Meclis Başkanlığı için oyunu kullanmamış arkadaşımız var mı? Oylama işlemi bitmiştir.

Eski Tasnif Heyeti lütfen yerini alsın, efendim.

Tasnif sonucu gelmiştir. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Başkanlığı 2 nci tur için yapılan seçime (337) zat katılmış ve neticede aşağıda

gıda adları yazılı olanlar hizalarında gösterilen oyları almışlardır.

Arz olunur.

Üye	Üye
Artvin	Erzurum
Nihat Ata	Gıyasettin Karaca
Üye	
Erzurum	
Nihat Diler	

Fuad Sirmen	: 121
Selim Sarper	: 109
Nihat Erim	: 15
Coşkun Kırcı	: 5
Kenan Esengin	: 2
İlyas Kılıç	: 2
Kemaîl Bayazıt	: 1
Abdülhak Kemal Yörük	: 1
Mekki Keskin	: 1
Muhiddin Güven	: 1
Halîk Nur Bâki	: 1
Emin Paksüt	: 1
Asım Eren	: 1
Süleyman Çağlar	: 1
Boş	: 75

BAŞKAN — Aranılan ekseriyet temin edilemediği için tur tekrarlanacaktır.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Önergem vardır, lütfen okutun.

BAŞKAN — Muhterem Bağcıoğlu, her halde Başkanlık ne yapacağını, nasıl hareket etmesi lâzımgeldiğini bilir.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Oylama hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, bir dakika, neticeyi arkadaşlara arz edeyim.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — 3 neü tura devam edilecektir dediniz.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, netice alınmadan hareket edilmez. Efendim, zatıâlinizin bir önergesi vardır okutacağım. Ama, ben beyanatta bulunurken asabiyetle hareket ediyorsunuz demek istiyorum. Bir önergeniz var okutacağım.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Anıbi olan Başkanlık Divanıdır.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, biliyorsunuz Anayasanın 84 neü maddesine göre iki tur tamamlanmış üçte iki ekseriyet elde edi-

lememiştir. Bundan sonraki turlarda salt çoğunluk kâfi gelecektir.

Bağcıoğlu arkadaşımızın bir önergesi vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Meclis Başkanlık Divanının teşekkül tarzı hakkında yanlış tatbikata yol açmamak ve Anayasanın 84 neü maddesinin tatbikatında vuzuha kavuşmak ve partilerarası müşterek anlayışa imkân vermek için celseye bir saat ara verilmesini arz ve teklif ederim.

Maraş

Kemal Bağcıoğlu

BAŞKAN — Efendim takririnizi izah mı etmek istiyorsunuz Sayın Bağcıoğlu? Lütfen buyurunuz.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Muhterem Başkan, çok kıymetli arkadaşlarım, evvelâ Başkanlık Divanının tutumu hakkında birkaç noktaya...

BAŞKAN — Bir dakikanızı rica edeyim Sayın Bağcıoğlu. Başkanlık Divanı daima tarafsız, daima Anayasa ve İçtüzük hükümlerini tatbik etmeye gayret eder. Hiçbir şekilde, hiçbir arkadaşına karşı bilerek katıyen bir hata yapmaya çalışır. Onun için Başkanlık Divanı hakkında beyanda bulunacağınız şu takririniz hakkında konuşunuz. Esasen size takririniz hakkında söz verdim, bu noktayı izah ediniz.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Muhterem Başkan, takririm hakkında mâruzatta bulunmadan önce bununla ilgili tutumunuzu belirtmek lâzımdır...

BAŞKAN — Onu başka bir zaman bildirirsiniz...

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Bu benim tabii hakkımdır, müsaade ederseniz arz edeceğim.

BAŞKAN — Efendim, takririnizi izah etmek üzere söz istemiş ve bunu izah etmek için kürsüye çıkmış bulunuyorsunuz...

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Eğer kürsüye gelen bir milletvekiline fikir ve kanaatlerini serbestçe söylemek imkânı bu Mecliste verilmiyorsa, Başkanlık Divanı bu tutum içinde ise, mesele... (Gürültüler, «Ne alâkası var?» sesleri)

BAŞKAN — Sayın Bağcıoğlu rica ederim, mesele orada değil; takririnizi okuttum, onu izah için size söz verdim.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Ben de Başkanlık Divanının tutumu hakkında konuşmak istiyorum, söz vermiyorsunuz. Başkanlık Divanı oylama neticesini bildirdikten sonra üçüncü tura geçiyoruz dediler. Ondan dolayı ben yerimden, «Takririm var, okutunuz», diye müdahalede bulundum. Yani Başkanlık Divanının muamele tarzına itirazım, Başkanlık Divanının hareketi usulsüz bir noktanın toplandığı içindir; infialim budur. Buna böylece temas ettikten sonra takririme geçiyorum.

BAŞKAN — Bir dakika rica edeyim. Muh-
Muhterem arkadaşlar, gördünüz ki, ben usulün tam icaplarını yaptım. Yani, tasnif neticesini yüksek huzurunuzda arz ettim. 3 ncü tura geçmek lâzımgeldiğini de arz ettim. 3 ncü tura geçilmesini arzdan sonra tabii arkadaşımızın takririni de okutacaktım. Ama bunu söyler söylemez Bağcıoğlu arkadaşımız yerinden fırladı ve bir asabiyetle itirazda bulundu. Başkanlıkça «Sayın Bağcıoğlu sınırlanmayınız, ben usulün icaplarını, üstüme düşen vazifeyi yapıyorum, sizin öngenginizin zaman ve yeri geldiğinde okutulacaktır.» denmiştir. Binaenaleyh Başkanlık Divanının tutumunda usule aykırı hiçbir taraf yoktur. Buyurun Bağcıoğlu.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Efendim, katiyen asabileşmiyorum. (Gürültüler) Eğer asabileşiyorsam Başkanlık Divanının tutumuna karşı bir infial duymuşumdur, bu benim tabii hakkımdı, vazgeçiyorum. Bu mevzuu bırakıyorum.

Şimdi arkadaşlar, takririm hakkında sağ taraftan gelen ve «Anayasaya aykırıdır» seslerine bir cevap olmak üzere, birinci cildin 7 ncı sayfasındaki, iki sene önce verilmiş bir takririni okuyorum. («Vakit geçiriyorsun», sesleri) Vakit geçirmiyorum. Bu takrir iki sene önce Başkanlık seçimleri sırasında Yüksek Başkanlığa aynı muameleler cereyan ederken verilmiştir.

Gerek Başkanlık Divanı teriminin şümülü, gerek Divanın teşekkül tarzı konusunda yanlış tabbikata yol açmamak ve Anayasanın 84 ncü maddesinin icabını tam olarak yerine getirebilmek için gerekli tetkikata ve partilerarası müş-

terek anlayışa varmak üzere celseye bir saat ara verilmesini arz ve teklif ederiz.

Burdur

Kayseri

Fethi Çelikkbaş

Turhan Feyzioğlu»

Şimdi, böylece iki sene önceki Meclis Başkanlığı seçiminde aynı şekilde bir takrir verilmiş olduğunu ve bu takrir üzerine müzakere açıldığını, bu takririn enine boyuna burada konuşulup neticede bütün partilerin bir anlayışa vardıklarını, hafızalarımızı tazelemek maksadı ile, arz etmekte büyük faide vardır.

Arkadaşlar; Anayasanın 84 ncü maddesini bir kısmınız başka türlü, bir kısmınız da başka türlü anlayabilirsiniz.

Ama Anayasanın 84 ncü maddesi muayyen bir maksatla yazılmıştır ve o muayyen maksadı bulup ona göre bu Mecliste davranış içinde bulunmak parlömanter rejimin yaşaması için doğru bir hareket olmak lâzımgelir. Partiler bu mevzuda iki sene evvel Başkan seçimi sırasında muhtelif müzakerelere girişmişlerdir. 84 ncü maddenin içinde yer alan «Başkanlık Divanında partiler oranları nisbetinde temsil edilirler» hükmü müzakere edilmiş ve bir kısım arkadaşlarımız bunun ancak Başkanvekilleri ve kâtiplerle, idareci üyeler için buraya konmuş olduğunu, Meclis Başkanının Başkanlık Divanının dışında mütalâa edilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Fakat, bu tezin tamamen aksine ve meseleyi doğru bir tarzda ele alan kıymetli hukukçu arkadaşlarımız bu arada Turhan Feyzioğlu, Emin Paksüt, Talât Asal kürsüye gelmişler, meseleyi enine boyuna müzakere etmişler, münakaşasını yapmışlar ve neticede Başkanın, Başkanlık Divanından madudolduğu ve Anayasanın 84 ncü maddesinde zikri geçen «partiler Başkanlık Divanlarında oranları nisbetinde temsil olunurlar» hükmü hususunda ittifak etmişlerdir. Nitekim iki sene önce bu mevzuda bir konuşma yapan kıymetli arkadaşımız Turhan Feyzioğlu aynen şöyle demektedir : «İkinci gayretimiz ise, Anayasanın 84 ncü maddesi, Meclislerin Başkanlık Divanları o Meclisteki siyasi parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulu, demektedir. Bu durum karşısında 84 ncü maddenin bu âmir hükmünü yerine getirmek, tatbik edebilmek için müşterek bir anlaşmaya varmamız lâzımdır.»

Arkadaşlar, göstermektedir ki, o zaman Turhan Feyzioğlu, Anayasanın 84 ncu maddesinin ışığı altında partileri ikaz etmekte ve Anayasaya aykırı bir tutum ve davranış içinde bulunmamak için, her iki Mecliste en fazla sandalyeye sahip partilerin Başkanlık Divanlarında oranları nisbetinde temsil edilmeleri esasından hareketle, Başkanlığı almaları lâzımgeldiği hususunu burada açıkça savunmuşlardır. Nitekim muhterem Fethi Çelikbaş o tarihte yapmış olduğu konuşmasında yine aynen: «Cumhuriyet Senatosunda ise Adalet Partisinin fazla sandalyası var. Bu itibarla fazla sandalyaya sahip gruplardan bir arkadaş başkan seçilecek olursa hem güzel bir ananeye sahibolmuş oluruz, hem de behemehal halline mecbur olduğumuz başka meselelerimize erkenden geçereziz» demişlerdir. Konuşmasına devam eden Fethi Çelikbaş, yine bu mevzuda bir yerde; «Meclislerde fazla sandalya sahibi olan grupların adayı bu şekilde centilmence hareket eder ve diğer arkadaşlar da kendisini desteklerse mesele kolaylıkla halledilir. Nitekim Cumhuriyet Senatosunda bu şekilde mesele hallolmuştur.» demiştir. (Soldan «bunun takrirle ne alâkası var?» sesleri) Takrirle ne alâkası vardır diyen arkadaşlara şunu söylemek isterim ki, Senaatoda yapılan seçimlerin arada sırada neticeleri kulaklarımıza kadar gelmektedir. Partiler arasında bugün bu toplantının yapıldığı saat 15,00 e kadar bir anlaşmaya varılmamış, Adalet Partisinin destekleme kararını aldığı bir parti adayını Halk Partisi... (Ortadan «karar aldı mı, karar?» sesleri) Halk Partisi o adayı... (Gürültüler Desteklemek kararı aldığı bir şahsı Halk Partisi orada rey vermediği için, burada da Halk Partisinin destekleme kararı aldığı... (C. H. P. sıralarından; «hayır, böyle bir şey yok,» sesleri) Ve hattâ bâzı söylentilere göre Muhterem Başbakan İsmet İnönü'nün işaret etmiş olduğu şahıs üzerinde bir ittifaka varılıp Adalet Partili arkadaşlarımızın reyleri de o şahıs üzerine temerküz edememiştir.

Arkadaşlar 84 ncu maddenin hukukî anlamı içinde partiler Meclislere resmen aday gösteremezler ibaresi vardır. Ama bu ibare partiler arasında bir anlaşmanın yapılamıyacağı parti gruplarında muayyen bir şahsın desteklenip desteklenmemesi hususunda müzakerre açılmıyacağı, hattâ ve hattâ bir şahsın desteklenmesi kararı alınmıyacağı mânasına ge-

lemez. Lütfen yerlerinizden müdahale etmeyiniz. Bütün bunları nazarı itibara alan âciz arkadaşınız yaptığı tetkikatta, sizlere gayet güzel cevaplar olabilecek, yine aranızdaki kıymetli hukukçuların iki sene evvel vermiş olduğu demeçlerden misaller aldı ve kürsüye öyle geldi. İsterseniz bunlardan pasajlar okuyayım. «(Zahmet etme» sesleri; «Takrirle alâkası yok» sesleri.) Takrirle alâkası var mı diyen arkadaşlarıma da şunu söylemek isterim; var. Çünkü, bir centilmen anlaşmasına lüzum var. Üstünde durduğum nokta bu. Parlömanter rejimin yaşaması ve işlerimizin ahlâkiliği ve Anayasaya uygunluğu yönünden bu anlaşmaya lüzum olduğuna işaret etmek isterim. Bunun için parti idarecileri bir araya gelmek suretiyle Mecliste kimin destekleneceği, Senatoda kimin destekleneceği hususunda bir anlaşmaya varmalıdırlar. Bunun lüzumuna kaani olduğum için bu teklifi vermiş bulunmaktayım. Efkârı umumiyyede, yine Mecliste Başkanlık seçimi için turlar yapıyor diye söylentilere meydan vermemek için parti idarecilerinin bir araya gelip meseleyi halletmesini teklif ediyorum.

Meselâ, muhterem hukukçu Turhan Feyzioğlu arkadaşımız iki sene evvel verilen o takrir münasebetiyle kürsüye gelmiş ve Senatonun meseleleri ile Millet Meclisinin meselelerinin bir arada müतालâa edilmesi lâzımgeldiğini ve hukukî bakımdan, Anayasa gereğince kendilerinin vazgeçilmez arzu ve haklarının Millet Meclisinde Başkanlığı almak olduğunu açıkça söylemiş bulunmaktadır. Şimdi ben diyorum ki, bu hak Halk Partisindedir, biz de aynen kabul ediyoruz. Nitekim iki sene önce de bunu kabul ettik. Mecliste Halk Partisi daha fazla sandalyeye sahibolduğu için onların destekleyecekleri bir adayı bizim de desteklememiz ve böylece C. H. P. den bir arkadaşın, bir mebusun Millet Meclisi Başkanı olmasında Anayasanın ruhu bakımından zaruret vardır.

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — Öyle ise neden vermiyorsun?

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Vardır; ama bu yalnız iki Meclis halinde çalışın Meclislerden birine aittir değildir. Feyzioğlu arkadaşımızın dediği gibi, Meclis ve Se-

natoyu aynı şekilde mütalâa etmeye ve aynı davranışlar içinde bulunmaya, aynı ahlâkiliği ve hukuk nosyonunu orada da göstermeye mecburuz. Orada da A. P. den bir senatörün Senato Başkanı olmasında hem ahlâkîlik, hem de Anayasaya uygunluk bakımından zaruret vardır. Öyle ise bu keşmekeşi bırakalım, turlara devam etmiyelim. Senatoya haber gönderilsin, arkadaşlarımız orada da turlara devam etmesinler. Böylece bir başka adayın hem Mecliste, hem Senatoda seçilmemesini temin, Anayasaya uygunluğu temin için celseye bir saat ara verelim. Parti idarecileri otursunlar, konuşsunlar; Mecliste Halk Partisinin adayı kim, resmen değil, grup olarak değil, Anayasanın 84 ncü maddesinin içinde bu hava vardır. Bunun müdafaası iki sene önce sizin arkadaşlarımız tarafından yapılmış ve kabul edilmiştir. Öyle ise 84 ncü maddede Başkanlar için gruplar aday gösteremez kuru hükmünden hareketle, efendim gruplar bu işi yapamazlar, demeyiniz. Bir centilmen anlaşması yapmak mümkündür. İki sene evvel yaptığımız mükemmel hali bu sene de tatbik edelim. Böylece hakları teslim edelim. Onun için celseye bir saat ara verelim. (Alkışlar, «aksini iddia eden yok» sesleri.)

Şimdi arkadaşlar, tavrımı hangi maksatla vermiş olduğumu böylece ifade etmiş bulunuyorum. Yerinden gürültü yapmak suretiyle sözlerimi kesmek isteyen kıymetli C. H. P. li arkadaşlarıma hâtırlatmak isterim ki, iki sene önce buradan konuşan arkadaşlarımıza aynı davranışta bulunmamıştık. Sizlerin hukuk rejimi anlayışınız böylece bu Mecliste tesbit edilmekte ve hukukî bir meseleyi ortaya getiren bir hatibin sözlerini kesmek gayreti içinde bulunmamız, parlömanter rejime ne derece bağlı olduğumuzu açıkça ifade etmektedir. Hürmetlerimle. Ortadan gürültüler)

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Bir dakikanızı istirham ederim. Sayın Apaydın siz usul hakkında mı söz istiyorsunuz? (Gürültüler)

Arkadaşlar, kendi aranızda konuşmayı bırakınız. Sayın Orhan Apaydın'a usul hakkında söz verdim efendim, buyurun.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Ben de usul hakkında söz rica etmiştim.

BAŞKAN — Hükümet olarak vereceğiz zaatınıza zaten...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Hayır, hayır, şahsım hakkında..

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Başkan seçimi için Hükümete söz verilmez. Parlamento tarihinde bu görülmüş şey değildir. Sayın Başkanım Sayın Feyzioğlu'na milletvekili sıfatıyla söz verin.

BAŞKAN — Henüz söz vermedim, o şekilde vereceğim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Zaten ben de öyle istiyorum.

ORHAN APAYDIN (Aydın) — Muhterem arkadaşlarım, parlamento tarihinde bir obstrüksiyon müessesesi vardır; fakat çok eskide kaldı. Bâzı parlâmentolarda vaktiyle - çok eskide kaldı - muayyen mevzuda bâzı kanunların çıkmaması ve geciktirilmesi maksadıyla bâzı mebuslar parlâmento kürsüsünden uzun uzun konuşmalar yaparlarmış. Bunu tarih kitapları yazar; sabahlara kadar devam eden konuşmalar. Fakat bunlar çok geride kaldı. Kemal Bağcıoğlu arkadaşım affetsin, kendisini çok severim, Riyaset kendisine müdahale etmeliydi, aynı kelimeler, aynı cümleler tekrar tekrar 100 defa tekrar edildi. Bu Parlâmentoda bu şekilde konuşma yapılamaz. İftizüğümüz sarihtir, muayyen fikirlerin ifadesi ve muayyen tezlerin müdafaası için mebuslara söz verilir. Yoksa Parlâmentoyu meşgul etmek için bir obstrüksiyon müessesesi bizim Parlâmentomuzda, bizim İftizüğümüzde kabul edilmiştir. Buna cevaz yoktur. Reisin bu noktada hassasiyetini tahrîk ediyorum. Hürmetlerimle.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Böyle davranış içinde değilim, size iade ediyorum.

BAŞKAN — Usul hakkında Sayın Feyzioğlu.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Muhterem arkadaşlarım, 1961 de Millet Meclisimiz..

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu bilhassa rica ediyorum, usul hakkında olsun.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamlı) — Tabii efendim, endişe buyurmayın. 1961 de Meclisimiz ilk defa toplandığında Millet Meclisi Başkanını seçmek hususunda uğradığımız müşkülâtı izale etmek ve biraz evvel Bağcıoğlu arkadaşımızın bahsettiği gibi, iyi gelenekler ve ahlâkîlik esası üzerine Anayasanın 84 ncü

maddesinin tatbikatını yerleştirebilmek için gerçekten bu kürsüde C. H. P. Grubu adına birkaç defa söz almıştım. Şunu sözlerimin başında hemen arz edeyim ki, o gün söylediklerimi bugün de hiçbir noktasını değiştirmeden kelimesi kelimesine tekrar edebilecek durumdayım. Ve aynı görüşe kelimesi kelimesine sahip bulunmaktayım. Ve biraz evvel C. H. P. Grupundan gelen bazı itirazları ben de duyduğuma göre tefsir edeyim : C. H. P. Grubunda hiç kimse o gün bu kürsüden söylenmiş olan sözlerin aksini düşünmüyor ki, açık bir kapıyı açmak veya malûmu ilân kabilinden bunları tekrar ediyorsunuz, tarzında idi : Bugün de aynı görüşe sahibiz. O gün C. H. P. Grubu olarak savunduğumuz fikir şu idi : «Millet Meclisinde en fazla sandalyaya sahibolan parti sıfatıyla Cumhuriyet Halk Partisinin Riyaset Divanının terekübünde Başkanlık sandalyasına hak kazandığını lütfen kabul buyurunuz. Senatoda nasıl olmalıdır, Millet Meclisinde nasıl olmalıdır konusunda bir centilmen anlaşması yapmakta fayda vardır. Toplandık, konuştuk bir anlaşmaya vardık ve Cumhuriyet Halk Partisi Senato Grubu olarak Senatoda Adalet Partisinin o gün gösterdiği aday olan Suad Hayri Ürgüplü'ye daha ilkturda oy vermek suretiyle öbür Mecliste ahlâki vazifemizi yerine getirdik, lütfen bizi 9 tur uğraştırmayınız; bu anlaşmaya orada nasıl riayet edilmişse burada da riayet edilsin.» demiş idi. Dâva bundan ibarettir. Ve hakikaten bugün bahtiyarım ki, hukuk kültürünü aynı sıralarda aynı hocalardan almış olduğumuz kıymetli arkadaşım Sayın Bağcıoğlu bu kürsüde iki yıl evvel savunduğum fikirleri haklı bularak Anayasanın 84 ncü maddesinin doğru ve yerinde bir tefsir diye kabul ederek takabbül ettiler. Bundan sadece bahtiyarlık duyurum. Müsterih olsunlar, aynı fikirlere tamamen sahip bulunuyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, bu sene temenni ederim ki, (şahsım adına konuşuyorum, usul mevzuunda ne grupu temsil yetkim, ne de Hükümet adına konuşma imkânım vardır, Sayın Tahtakılıç'ın ifade ettiği gibi) şahsım adına şunu ifade edeyim ki, iyi geleneklerin devam ettirilmesi bakımından, Millet Meclisinde ve Senatoda temsil edilen bütün partilerin yetkili temsilcilerinin bir araya gelmek suretiyle,

84 ncü maddenin tefsirini ve tatbikatını sağlam bir mecerada yürütmek hususunda çalışmalarında ben de Bağcıoğlu arkadaşım gibi sadece fayda görürüm. (Bu bakımdan teklif eğer grupların temsilcilerinin bir araya gelip konuşmaları ve maddenin tatbikatında kolaylık sağlanması ise, buna şahsan bir milletvekili olarak iştirak ettiğimi ve geçen yılki fikirlerimi burada aynen tekrar ettiğimi söylemek siterim. Dâva bundan ibarettir.

Bir şeyden bahtiyarım; hiç değilse bu sene bu Mecliste şu münakaşayı yapmıyoruz : Başkanlık sandalyası Millet Meclisinde en fazla üyeye sahibolan C. H. P. ne mensup bir milletvekiline aidolmalıdır konusunda bir ittifak vardır. (Soldan «Senatoda, Senatoda» sesleri.) Senato bakımından da aynı görüşe sahibolduğumu arz edeyim..

Muhterem arkadaşlarım, bir noktayı daha usul bakımından tasrih edeyim : Grup aday gösterir mi? Grup geçen yıl aday göstermemiştir. Bir grup kararına bağlanmamıştır. Ve şayet bu sene bir grup kararıyla bağhyız tarzında her hangi bir parti masanın başına gelecek olursa bunun içinden yine de çıkılmaz. Çünkü geçen sene yine bu kürsüde şu fikri de savunmuşuk - bu noktada arkadaşım-dan ayrılmıyorum - grup kararı ile aday tesbitini Anayasamız menetmiştir. Centilmen anlaşması ile bu iş yürür. Fakat grup disiplini mevzuu yapılamaz ve yapılmamıştır; geçen defa yapılmamıştır, bu defa bizim grupumuz bakımından yapılmamıştır. Bunu tasrih edeyim.

BAŞKAN — Sayın Tahtakılıç.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Muhterem milletvekilleri, ben Sayın Bağcıoğlu arkadaşımızın takririnin aleyhinde söz almış bulunuyorum. Fakat hemen ilâve edeyim ki, sayın Feyzioğlu'nun usul hakkında söz alıp da, Türk Anayasası muvacehesinde hangi parlâmentoda hangi partinin çok sandalyesi varsa Başkanlığın o partiye aidolduğuna dair olan fikri bu Anayasanın ruhuyla bağdaşmaz. Bütün dünyadaki tecrübeler de buna uygun değildir. Müsaade ederseniz size söylüyeyim.

Muhterem arkadaşlarım, geçen sene diken ektik, bu sene bitti. Geçen sene yanlış tatbikat yaptık. Bir Anayasa fıkrası ki, Başkanın seçimini apayrı ayırmıştır, gizlilik koymuştur, grup

kararının dışında bırakmıştır. Meclis kürsüsünde müzakere ile partiler anlaşsın diye bir tavrır vermek yanlış bir şeydir.

Centilmen anlaşması bakınız, nasıl meydana gelebilirdi; Meclisi müşkülatta bırakmamak için arz edeyim. İngiltere'de Spaeker'in yani Parlâmentonun Başkanı seçileceği zaman Meclis gayriresmî bir oturum yapar. Meclis Umumi Kâtibinin daveti üzerine bir arada bulunmaya çağrılır. Riyaset vazifesi âdil hakemlik vazifesidir, siyasi bir vazife değildir. Reisin vazifesi Parlâmento müzakerelerini İctüzük hükümlerine göre yapılmasını temindir. Hattâ kendisi parti faaliyetlerinden alıkonur. İngiltere'de Speaker, milletvekillerinin sigara salonuna dahi çıkmaz. Bütün dâva da Riyaset kürsüsünden celsenin âdilâne, hakikaten millet hâkimiyeti esasına göre idare edildiği fikri ve itimadını vatandaşlarda uyandırmaktır.

Bir Anayasa ki, bu felsefeye dayanılıyor; fakat inanan yok. Diyor ki, Reis gizli oy ile seçilir. Reis için partiler aday gösteremezler. Ondan sonra bir arkadaş, hattâ ilmî otoriteyi haiz bir arkadaş çıkıyor; madem ki, orantı fikri vardır, çok sandalyesi olan partiden Başkan olmalıdır, diyor. Orantı fikrinin esası Riyaset Divanının kararlarında bütün partilerin temsili bulundurması suretiyle emniyeti teminden ibarettir. Reis büsbütün ayrı bir şeydir. Reis bir bağımsız olabilir, bir küçük partiden olabilir, çok sandalyesi olan partiden olabilir, orta sandalyesi olan partiden de olabilir. Fakat Reis yalnız Reis olarak seçilir. Türk Anayasasının ruhu budur. Geçen sene maalesef bu mevzuda hatalı bir tutuma girilmiştir. İllâ reislerin çok sandalyeli partilerden seçilmesi noktasına gidilmiştir; bugün de bunun sancısını çekmekteyiz. Onun için bu tavriri kabul etmek demek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin âdeta Anayasasının Başkanlık Divanında Reise ayırdığı 2 ne fıkraı çığniyerek partilerin disiplini altında bir mesele haline getirmesi demektir. Onun için çok rica ediyorum sizden. Sayın Fuad Sirmen'in beyanatını gördüm, kendisi istemediği halde arkadaşları teşvik etmiş. Başkanlık, seçim eğer Anayasaya göre yapılacaksa, ancak ve ancak şerefle temsil edilip, adilâne olarak kürsünün idare edilmesi vazifesinden ibarettir. O halde parti koridorlarına düşecek bir iş değildir. Sizlere açıkça söylüyorum arkadaşlar; Anayasanın yasak ettiği

hususlarda gruplara Anayasa tanımış diye Anayasayı ihlâl edersek bu işin içinden çıkılmaz. Bakınız hususi madde ne diyor: «Partiler aday gösteremez. Rey gizlidir.» Millet Meclisi üyeleri Riyaset vazifesini en iyi yapabilecek zati arayıp bulmak için elbette Reisi seçecektir. Centilmen anlaşması bu Meclisin dışında hususi mahiyette olabilir. Fakat bizim kararımızla olmaz; partiler anlaşsın diye bir karar alamayız. Bu, memleketi çıkmaza götürür. Öbür tarafta yapılan seçim tamamen Senatoya aittir. Fakat Türk Anayasası muvacehesinde Senatonun da başka türlü hareket etmemesi lâzımdır. Geliniz hep beraber yine çok sandalyesi olan partideki arkadaşlardan birisini seçelim. Fakat Reis Mecliste hangi partinin çok sandalyesi varsa ondan olacaktır dediniz mi, o zaman Anayasayı çiğnemiş oluruz, ruhunu rencide etmiş oluruz ve gelecek nesillere yanlış bir tatbikat olarak bırakmış oluruz.

İngiltere'de Meclis Reisi olarak gösterilen arkadaş uzun zaman direnir, kabul etmek istemez. Sandalyesine gidip bütün partiler yakalarlar, o direnir; ben bu vazifeyi yapamam, bu vazifenin ehli değilim, der. Ekseri ahvalde zorla kürsüye götürülür. O halde görüyorsunuz ki, Reis dâvası bir parti dâvası değildir, Parlâmentonun adilâne idaresi dâvasıdır. Takdir Yüksek Meclisinizindir. Fakat Anayasanın hilâfına bir karar alınmamasını hepinizden rica ve istirham ederim. (Sağdan, alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Halûk Nur Bâki, yok. Sayın Dizdaroğlu, yok. Sayın Kurea.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, Anayasasının hükümlerini tefsir ederken, bu Anayasasının, Sayın Bağcıoğlu arkadaşımın belirttiği gibi, asla parlömanter rejimin normal işlemlerini engelliyecek bir maksatla vaz'edildiği sonucuna ulaştıracak aşırı hal tarzlarına varmamak iktiza eder.

Anayasa, «Meclis Başkanlıkları için Meclisteki siyasi parti grupları aday gösteremezler» diyor. Ne biraz evvel burada 1961 de söylediklerini aynen teyideden Sayın Feyzioğlu, ne de onun görüşlerine iştirak etmiş olan Sayın Bağcıoğlu arkadaşımız, burada siyasi parti grupları aralarında toplansınlar dedikleri vakit siyasi parti grupları, gruplar üyeleri için bağlayıcı kararlar almak suretiyle aday gösterebilirler,

gösterebilirler, diye bir ifadede bulunmamışlardır.

Ne zaman Anayasa ihlâl edilmiş olur? Ne zaman ki, bir grup kendi arasında aday seçimi yapar; her grup üyesi o adaya oy vermek mecburiyetini grup üyesi olmak haysiyetiyle peşin olarak kabul eder; veya arada bir centilmen anlaşması yapıldığı zaman, bu centilmen anlaşması ne zaman Anayasaya aykırı olur? Ne zaman grup kararlarına iktiran edip her grup üyesi Mecliste bu anlaşma hükümlerine göre oy kullanacaktır, kullanmazsa grup disiplin divanına sevk edilmesi için kâfi sebep olur, denirse, Anayasa ihlâl edilmiş olur. Burada, Sayın Feyzioğlu'nun Sayın Bağcıoğlu'nun onun söylediklerini iştadederken söyledikleri şey sadece parlâmentoyu bir çıkmazdan kurtarmak için grup idarecileri bir araya gelsinler, grup üyesi arkadaşlarına tavsiyede bulunsunlardan ibarettir. Yoksa hiçbir siyasi parti grupunun, burada, grup idarecilerinin, kendilerine tavsiye ettiği sayın milletvekillerine Başkanlık için oy verilmediği takdirde o kimselere karşı parti disiplinini işletmek gibi bir düşünce akıllarından geçemez.

Binaenaleyh, mühterem arkadaşlarım, hiç kimse burada hukukî bir görüş olarak, Anayasadan doğan kesin bir netice olarak, bir nassi katî olarak illâki Başkan muayyen bir partiden seçilir, demiyor. Denilen şey, sadece şudur : Meclisimizin, meclislerimizin bugünkü tarzı teşekkülü muvacesinde bu meclisleri çıkmazdan kurtarmak istiyorsanız, grup idarecileri bir ara-

ya gelsinler, müşterek isimler üzerinde anlaşsınlar ve bunları sadece mühterem parlâmento üyelerine tavsiye etsinler.

Mühterem arkadaşlarım, bunun Anayasanın 84 ncu maddesinin bir ihlâli mahiyetinde olmadığı aşikârdır. Sadece centilmen anlaşması tâbirinin kullanılması dahi bunu ifade eder. Centilmen anlaşmaları hukuk kaideleri değildir; centilmen anlaşmaları sadece insanları sözüyle birbirine bağhyan adı üzerinde centilmen anlaşmalarıdır. Parlâmentoda centilmen anlaşmaları yapılmadan parlömanterizm çalışmaz; yapıldığı zaman da Anayasa ihlâl edilmiş olmaz, mühterem arkadaşlarım. (Bravo, sesleri)

BAŞKAN — Sayın Bağcıoğlu'nun, birleşimin bir saat sonraya bırakılmasını istiyen önergesini tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

(Maraş Milletvekili Kemal Bağcıoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler....

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Reis Bey, partilerarası tâbirini kaldırın, kulis yapmak üzere deyin.

BAŞKAN — Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

CEVAD ODYAKMAZ (Sivas) — Anayasaya aykırı olduğu için partilerarası konuşmaya katılmıyacağız.

BAŞKAN — Birleşimi 18,00 de toplanılmak üzere kapatıyorum.

Kapanma saati : 16,55

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 18,00

BAŞKAN — Başkanvekili Mekki Keskin

KÂTIPLER : Vefa Tanır (Konya), Rıza Polat (Ağrı).

BAŞKAN — Birleşime devam ediyoruz. Usul hakkında Sayın Öztürk,

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Çok mühterem arkadaşlarım, Meclis Başkanlığı seçimi

ile ilgili yapılmış bâzi konuşmalar üzerinde durmak zaruretini hissettim. Gerçekten, bu konu bir Anayasa meselesi halinde karşımızda, durduğuna göre tatbikatta varacağımız bâzi neticeler ilerisi için hatalı emsal teşkil edebilir. Bu bakımdan geçen oturumda, bu konu ile ilgili izahlar üzerinde durmak istiyorum.

Arkadaşlar, Anayasanın 84 ncu maddesinin esprisi şudur: Meclis Reisi gerek seçim tarzı itibariyle, gerek fonksiyonu bakımından, gerek durumu itibariyle Riyaset Divanından ayrı mütalâa edilmiştir. Ve böyle mütalâa edilmekte de hususi esbabı mucibeler vardır. Faraza Meclis Reisi reye iştirak edemez. Ama Divana mensup arkadaşlar pekâlâ müzakerelerde reye iştirak edebilir.

Bir ikinci nokta: Meclis Reisi seçiminde grup kararları bahis mevzuu olmaz. Grup aday teklif edemez. Ama, Riyaset Divânının seçimi ile ilgili grup toplantıları mümkündür. Grup adaylarını göstermeleri de Anayasanın metninde yazılıdır.

Bir üçüncü nokta; aradaki farkları tesbit edelim: Meclis Reisleri divandan ayrı olarak, orantı dışında mütalâa edilmiştir. Yani, Reis, Divanının teşkilinde partilerin Mecliste bulundukları milletvekili veya senatör adedlerinin oranları dışındadır.

Hal böyle olduğuna göre, geçmiş tatbikat o günün zaruretleri içinde başka şekilde tecelli etmiştir. Bir centilmen anlaşması yapıldı dendi. Senato Başkanlığı ile Meclis Reisiği mevzuu siyasi partiler arasında, âdeta bir paylaşma mevzuu halinde gösterildi. Böyle bir zihniyet Anayasanın metnine ve esprisine aykırıdır.

Bugün yine kürsüde müzakereler sırasında - bilmiyorum ben yanlış mı anladım - Sayın Turhan Fevzioglu arkadaşımız centilmen anlaşmasından bahsederken, geçmişteki fiilî vaziyetin Meclislerde en fazla adedi bulunan siyasi partilere göre tesbiti gerekeceği gibi bir mütalâa ortaya attılar. Eski fiilî durum hatalıdır, yanlışır. Binaenaleyh bâtil olan her hangi bir misali burada tekrar etmek umumi kaideye aykırıdır. Çünkü bâtil mâkisünaleyh olmak. Bu itibarla arkadaşımızın mütalâasına hiçbir suretle iştirak etmiyorum.

İkinci nokta, 84 ncu madde; partilerin mebus adetleri nazara alınmadan faraza tarafsız

bir şahsın dahi, pekâlâ Meclis Reisi seçilebileceğini tesbit etmiş, bu espri dâhilinde madde tedvin edilmiştir. Böyle bir teamül tesis edersek, Sayın Turhan Fevzioglu arkadaşımızın ifade ettiği tarzda bir teamül teşis edilirse, Meclislerde ekseriyeti olan partiler Riyaseti taksim edecek, ekseriyette olmıyan partilerin Riyasette yer işgal edemeyeceği gibi bir yanlış tatbikatı Meclis olarak kabul etmiş oluruz. Böyle bir hatalı tatbikat ise, Anayasaya aykırı düşer Hiçbir siyasi partiye mensup olmıyan bir şahsın seçilememesi gibi bir kazıye teşkil eder ki, eğer tatbikat o yolda cereyan ederse, ileride de bu yanlış tatbikatın çok zararlı neticeleri çıkabilir.

Bir ikinci nokta; aziz arkadaşlarım, Riyaset Divanı geçen oturum tatil edilirken, «partilerin aralarında bir anlaşmaya varmak üzere oturumu bir saat müddetle tatil ediyorum» dedi. Bu ifade tarzı zabıtlara geçti. Ben bunu da tehlikeli buluyorum.

BAŞKAN — Sayın Öztürk bir dakikanızı rica edeceğim. Bunu Riyaset Divanı ve Başkan söylemedi. Böyle bir önerge vardı, Başkanlık önergeyi oya koydu, kabul edilmesi üzerine bir saatlik ara verdi.

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — Sayın Başkanım tervici mümkün olmayacak önergelerin Heyeti Celilenin reyine sunulmaması lâzımdı. Başkanın takdir hakkını kullanarak Anayasanın 84 ncu maddesine aykırı şekilde parti gruplarının anlaşmasını terviceder mahiyette bir önergenin oylanamayacağını Umumi Heyete ifade etmesi gerekirdi. Bunu yapmadan, reye sundu ve tatil kararını Meclis parti gruplarının Riyaset mevzuunda anlaşmalarını temin için almış oldu. Böylece de Anayasanın 84 ncu maddesi rafta kaldı. Tatbikat bu. Eski tatbikat hatalıdır diye tekrar edemeyiz. Hatadan dönmek zarureti vardır, hatadan dönmek memleket için zararlı olur.

Şimdi vaziyet şudur : Ben şahsan reyimi küme istimal edeceğimi viedanımda tartarım, ölçerim, biçerim, veririm, her arkadaş da böyledir. Ama, biraz sonra, oturum açılacak grupların adına seçilecek arkadaşlarımız; Senatodaki taksimatta hangi partiye düşmüşse onun öbür tarafı da burada bir başka partiye düşecektir. Reyler o adede göre tecelli edecek ve böylece Riyaset Makamundaki şahıs seçilmiş olacak.

Arkadaşlar, bu tarzda, bu zihniyette yapılacak bir seçime katılmamayı, ben millettten aldığım emanetin Anayasanın ışığı altındaki gerçek mâna ve değerini taşıyarak daha faydalı buluyorum. Ve böyle bir seçime katılmıyacağım. Anayasaya aynı derecede hürmetkâr olan arkadaşlarımın da katılmamalarını huzurunuzda rica ederken, Yüksek Riyasetin bu tarzdaki ifadeleri de zabıttan çıkarmasını bilhassa istirham ediyorum, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Öztürk'ün usul hakkındaki konuşması bitti.

Muhterem arkadaşlar, şimdi üçüncü tura devam ediyoruz. Bu turda artık salt çoğunluk kâfi gelecektir. Üç mühürlü kâğıtlar dağıtılacaktır. Meclis Başkanını kâğıda yazıp adlarımız okunduğu zaman kürsüye gelip kutuya atmanızı rica ediyoruz.

Eski tasnif heyeti yine işine devam edecektir. Sayın Karaca buradalar mı?, Buradalar, Sayın Nihat Diler buradalar mı? Buradalar. Tamam, eski tasnif heyeti yine tasnif heyeti olarak kalacak Arkadaşlarımızın ayrılmamalarını rica edeceğiz. Hatip kürsüsündeki sepete oylarını arkadaşlarımızın isimleri okununca atmalarını rica ederiz.

Bursa'dan başlıyoruz.

(Bursa milletvekillerinden başlanarak oylar toplandı.)

BAŞKAN — Başkanlık seçiminde oy kullanmayan arkadaşımız var mı? Oylama işlemi bitmiştir. Tasnif Heyeti lütfen yerini alsın.

Tasnif sonucu gelmiştir, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Başkanlığı 3 neü tur için yapılan seçime (294) zat katılmış ve neticede aşağıda adları yazılı olanlar hizalarında gösterilen oyları almışlardır.

Arz olunur.

Üye	Üye
Artvin	Erzurum
Nihat Ata	Giyasettin Karaca
	Üye
	Erzurum
	Nihat Diler

Fuad Sirmen	118
Selim Sarper	98
Nihat Erim	2
Kemali Beyazıt	2
Hilmi Akın	1

Halûk Nur Bâki	1
İsmet İnönü	1
Cihat Baban	1
M. Ali Arıkan	1
Celâlettin Uzer	1
Ekrem Alican	1
Fahrettin Kerim Gökay	1
Boş	66

BAŞKAN — Nisap temin edilemediği için seçim tekrarlanacaktır. Dördüncü tura devam ediyoruz. Şimdi tek mühürlü olan kâğıtları sunacağız. Konya'dan başlayacağız. Tasnif heyeti yine aynı tasnif heyetidir. Başkanlık seçimi bitinceye kadar aynı tasnif heyeti devam edecektir.

(Konya milletvekillerinden başlanarak oylar toplandı.)

BAŞKAN — Oy kullanmayan arkadaşlar lütfen oylarını kullansınlar... Oylama işlemi bitmiştir. Tasnif heyeti lütfen yerini alsın.

4 neü tur tasnif neticeleri gelmiştir, okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Başkanlığı 4 neü tur için yapılan seçime (273) zat katılmış ve neticede aşağıda adları yazılı olanlar hizalarında gösterilen oyları almışlardır.

Arz olunur.

Üye	Üye
Artvin	Erzurum
Nihat Ata	Giyasettin Karaca
	Üye
	Erzurum
	Nihat Diler

Selim Sarper	120
Fuad Sirmen	106
Neriman Ağaoğlu	3
Hilmi Okçu	2
Kemali Bayazıt	2
Şevket Raşit Hatipoğlu	1
Reşat Arpacıoğlu	1
İhsan Ataöv	1
İhsan Kabadayı	1
Mekki Keskin	1
Boş	34
İptal	1

BAŞKAN — Aranılan nisap temin edilemediği için tur tekrar edilecektir. 2 mühürlü kâğıtları takdim ediyoruz. Başkanlık bu şekilde

turlara devama mecburdur. («Yarına kalsın» sesleri) Arkadaşlardan bir teklif filân almadık. Gruplar istemiyorlarsa bir teklif yapsınlar, oyunuz sunalım. Biz turu kesemeyiz. («Teklif geliyor» sesleri) Teklif geliyormuş, bekliyoruz.

ŞADİ PEHLIVANOĞLU (Ordu) — 7 ye kadar toplanılmasına karar var, Reis Bey.

BAŞKAN — Sayın Pehlivanoglu turlar olduğu için Başkanlık seçimi turlarına devam edilir. Sabaha kadar devam ederiz. Ama siz istemezseniz, Heyeti Umumiye istemezse devam edilmez. Onun için bir teklif bekliyorum. İlyas Beyefendi teklifi bekliyoruz. (A. P. sıralarından «devam» sesleri) Bir arkadaşımız teklifi olduğunu söyledikleri için beklemek mecburiyetindeyiz.

Bir önerge vardır, okutuyorum.

Başkanlığa

Vakit geçmiş olduğundan toplantının 2. 11. 1963 günü saat 15 e talikini teklif ederim.

Kayseri
Bahri Yazır

(«Saat 10 da olsun» sesleri)

BAŞKAN — Önerge sahibi arkadaşımız saat 15,00 te olsun, diye teklif etmişti. Saat 10 olmasını kabul ediyor mu?

BAHRİ YAZIR (Kayseri) — Kabul ediyorum, efendim.

BAŞKAN — Arkadaşımız önergesinde yarın saat 10 da toplanılmasını teklif etmektedir. (11 de 11 de sesleri) Yarın saat 10 da toplanmayı oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler...

Arkadaşlar oturunuz da sayalım. Her hangi bir ihtilâfa meydan vermiyelim. Sayın Bahri Yazır arkadaşımız önergelerini yarın saat 10 olarak tasrih ettiler. Bu şekilde tekrar okutuyorum, saydıracağım.

(Bahri Yazır'ın önergesi düzeltilerek tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim, önergeyi oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 35 oya karşı 132 oyla önerge kabul edilmiştir.

Yarın, 2 Kasım 1963 Cumartesi saat 10 da toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 19,00

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

BİRİNCİ BİRLEŞİM

1 . 11 . 1963 Cuma

Saat : 15,00

1. — Başkanlık Divanı Seçimi.

(Başkan, Başkanvekilleri, Kâtipler ve İdare
Âmirleri)

